

Če ga je pisatelj sprejel, je moral imeti srce in vest zanj in bi ga moral obdelati po srcu in po vesti. Poleg šolskega sloga Končnikovih beril je v spisu še nekaj notranjih momentov, ki jim ne morem pritrditi. Deček se n. pr. sramuje solz, ki jih joče za očetom (oziroma »naj se jih sramuje«)! Ali je zdaj mar čas, da se otroci smejejo? Polno je takih nezvočnosti. Bramba domovine je potrebna in najvišja dolžnost, dokler imamo sovražnikov. A kadar sovražnikov ne bo več? Učimo se tudi, pridobivati prijateljev! — Če je bila knjižica pisana za izredni vojni čas, naj bi bilo, a če je pisana za po vojni, ne bo pripomogla k zdravemu patriotizmu. Sicer so v knjižici tudi lepi opisi in razlage. Res bi rabili za mladino leposloven opis preteklih in težkih dni, ki bi bil pisan za prihodnje dni, a lepo in — resnično, radi lepote in resnice same. Kaj smo pretrpeli! V dejanju, ki je živo, se jasneje izraža patriotizem kot v pisani besedi in poleg tega bi znali, da smo — možje.

France Bevk.

Fran Bohuslav: Za črnim zastorom. (Igralčevi zabeležki.) Ta 40 strani obsegajoča knjižica, z avtorjevim podpisom s svinčnikom in sliko, ni namenjena kritiki, kot pravi sam, a naj jo omenim samo kronično. Knjižica je posvečena Ljubljančanom. Vse pesmi so tožba iz strašne samote in teme, in pogovor z onimi, ki so ga ljubili in ki jih je ljubil sam. Vid in vonj je izgubil; za vedno se je zagrnil črn zastor pred njegovimi očmi, občinstvo v parterju ne šumi, aplavz ga ne kliče...

»Zakaj si mi, solnce, za vek zatonoilo?
Ne čutiš li, kako igralec drhti
po mali ulogi? —«

Ali: »Niti z vonjem več sladiti
si ne morem grenkih dni...«

V drugem oddelku knjižice nam pa je povedal nekaj bridkih resnic. Berimo jih!

France Bevk.

Pedagoški letopis za l. 1915., XV. zvezek. Na svetlo daje Slovenska šolska Matica v Ljubljani. Uredil H. Schreiner. Ljubljana, 1916.

Uvodnih 18 strani obsega »Sodelovanje slovenskega učiteljstva pri svetovni vojni«, sestavil Jos. Schmorranzer. Poročilo, ki prinaša statistične podatke do konca leta 1915., po poročevalčevi izjavi še ni popolno, treba ga bo semintja popravljati in spopolnjevati. Razvidnica prinaša število mobiliziranih, pogrešanih, ujetih, ranjenih, padlih in odlikovanih učnih moči, in sicer na slovenskih srednjih šolah, po nadzorniških okrajih ljudskih šol ter še nenastavljenih absolviranih učiteljskihnikov. Padlih zaznamuje 39, odlikovanih 52 in 4 učiteljice v samaritanski službi.

Od 19. do 78. strani prinaša Letopis vzgojeslovno razpravo H. Schreinerja: »Mladinsko skrbstvo, oziroma mladinska zavetišča«. Novi dobi gremo nasproti, dobi, ki bo zahtevala preosnove v pedagogiki. Zlasti bo v bodoče treba vzgojiteljem posvečati več zanimanja in skrbi šoli odrastli mladini. V odstavku »Šola in dom« dokazuje pisatelj, da šola in dom ne zadostujeta za dosego smotra, ki ga ima vzgoja; šola in dom ne vzgojita še značaja, celega človeka. Temu nedostatku se bo v bodoče odpomoglo predvsem na dva načina. Šola mora postati v prvi vrsti vzgajališče, ne

sme biti več samo učilnica. Pouk bodi v ljudski šoli najprej vzgojno sredstvo in šele na drugem mestu sme biti smoter sam zase (30). Tudi domači vzgoji bo treba poiskati nadomestil in dopolnil zlasti tam, kjer so otroci v prostem času brez nadzorstva, kjer starši ne znajo in ne morejo vzgojno vplivati nanje. In tu bodo morali poseči vmes spet učitelji-vzgojitelji, ki bodo mladini ob prostem času preskrbeli primerne posla. Po različni tozadevni literaturi opisuje g. pisatelj v drugem poglavju notranje uredbe teh zavetišč za šolsko mladino. Taka otroška zavetišča so zlasti potrebna za obrtne kraje in po mestih — zelo koristna pa tudi po deželi. Veliko večje važnosti pa so mladinska zavetišča za mladino, ki je šoli odrastla. Ta mladina je vodstva prav posebno potrebna; ker družino mora imeti, si jo išče sama, ako nima človeka, ki bi ji pokazal pot v dobro društvo. Ustanove naj se za to mladino zavetišča, ki naj nudijo tej mladini primerne zabave, vzgoje za življenje in poštene družbe. V zavetišču mora biti prostora samodelavnosti in samovladi. Prvo in glavno pravilo bodi: Nič opojnih pijač in nič tobaka! (51.) Podrobno se naštevajo razna vzgojna in zabavna sredstva. Pomenljive so besede, ki jih je podčrtal g. pisatelj, namreč da mora zavetišča vzgoja vzgajati značaje na »npravno-nabožni podlagi« (57, 58, 59). Ko govori v nadaljnjem poglavju o »Selcih in stezosledcih«, pazi pisatelj na to, da vse tozadevne vzgojne pripomočke podredi načelom, ki jih je razvijal in postavil v prejšnjih poglavjih. Na koncu tega dela sam piše dobesedno: Iz malih podatkov, ki sem jih navedel, je razvidno, da zasledujejo izsledovalci vobče iste smotre kakor zavetišča (67). Na strani 66. pa poudarja: Vodilna misel vsega dejanja in nehanja izsledovalca pa mora biti vselej: vse za narod in očetnjo, za cesarja in Boga. Pri izvajanjih v zadnjem delu pod naslovom: »Vojaška priprava mladine in domovinska vzgoja« bo vzgojiteljem zlasti treba paziti na navedeni resni citat iz F. W. Foersterja. Dobro so utemeljeni razlogi za vojaško pripravo, lepo je naslikana romantika, ki jo nudi mladini taka vzgoja, idealni so tudi obetani uspehi; nad vse važen pa je stavek, ki naj se res v dejanju drži: Tako vplivanje na mladino menda ni nikako »povojačevanje« (militarizovanje) šole (74).

Letopis prinaša v nadaljnjem »Poročilo o delovanju Slovenske šolske Matice l. 1915. Sestavil M. Pirc,« ter »Skupni pregled Slovenske šolske Matice. Sestavil J. Dimnik.«

V. B.

Glasba.

Otajstveni uznik — Evharistični jetnik. Spjevala M. Elizabeta; preveo prof. Fr. Rožić. Uglasbio P. Hugin Sattner. Zagreb. Tiskala »Nadbiskupska tiskara«.

Pravzaprav bi moral slovenski naslov spredaj stati. Zakaj komponirano je očitno slovensko besedilo, deklamacija je v slovenščini lepa, vznesena, hrvaščini dela včasih na najmarkantnejših mestih precejšnjo silo, tako da bo imel hrvatski pevec tu in tam težavo, krepak muzikalični akcent spraviti z nepoudarjenim besedilom v soglasje: n. pr. slovenščina:

moj evharistični Gospod; Tebe ne zazre nikdar.

hrvaščina:

moj Gospode otajstveni; Tebe nitko ne gleda.

Skladba je v harmoničnem oziru jako pestra, bujna, spremljanje dokaj samostojno, tako da skladbo ne samo v melodičnem, ampak, zlasti zborovske partije, tudi v harmoničnem oziru bogati in pogloblja; vendar je pa težko reči, za kakšen instrument je pisano; zakaj na orgljah absolutno ni mogoče vsega tako izvesti, kot je pisano, na klavirju bi bilo pa premalo učinkovito; semtertja kako mesto bi se na orgljah zaradi dvojnega pedala — kakor je pisano — slabo, težko, zamolkló slišalo, česar skladatelj gotovo ni nameraval; na klavirju bi nasprotno prav svetlo in jasno donelo. Marsikje zazveni orkester na uho, zlasti z mest, ki kažejo v načinu spremljanja n. pr. Rheinbergerja ali novejša Francoze. Želeti bi bilo, da bi bile posamezne glasbene fraze dosledno označene z loki.

Modulacija je lepa, živahna, interpretacija harmonij mnogovrstna, pevski del zelo raznolik: solisti, zbor, eno- in večglasen, in kot izbrani rožmarinov duh marsikaka glasbena lepota v tej skladbi »trpkoprijetno povasuje«, da se srce ob takih grenkobnomehkkih mestih mahoma, čeprav morebiti le za hip, ogreje. Melodično namreč skladba prinaša skoro preveč motivov, ki se zde premalo obdelani, tako da vsled neprestane menjave motivov pri solistih, zboru, spremljanju ni povsod enotnega občutja, oziroma ni spravljeno pod eno gosposko. Škoda n. pr., da se krasni tenorjev motiv na strani 4. tako hitro poizgubi, to bi bil — dosledno izrabljen — čudovit srednji (pevski) stavek; solist in zbor lahko deklamirata, kakor hočeta, toda v spremljanju bi ta lepa misel venomer lahko zvenela in petje prežemala z enotnim čuvstvovanjem; tako bi se bilo tudi prav lahko izogniti nepotrebnemu in nekoliko banalnemu sklepu (str. 5.) na B-durovi dominantni.

Naj omenim še par malenkosti. Zadržki najbolje učinkujejo, če razveznega tona ni nikjer v harmoniji; če je v basu, je tudi čisto prav, če je pa v kakem drugem glasu, pa ta ton, ki se zadržek vanj razveže, zadržku kaj lahko vso moč in silo vzame, tako da imamo mesto izrazitega zadržka skoro občut brezizraznega prehajalnega tona, pa naj bo ta ton tudi za oktavo, ozir. nono oddaljen od zadržanega tona. Tako bi bilo n. pr. na strani 1. mnogo bolje, če bi v 4. in 8. taktu v altu stal d mesto b (kvartni zadržek), dočim se na strani 4. takt 1. bolje sliši (nonski zadržek), str. 7., zadnja vrsta, 2. takt, pa altov f sopranov g tesno vklepa in mu veliko moči jemlje; morebiti je pa to tudi samo tiskovna pomota, ker gresta I. sopran in (II.) alt sicer v oktavah. Sledeča basova figura (str. 1., takt 9.) bi se bolje razdrobila:

me - ne
zavoljo mene

Zadnji takt 2. vrste na 6. strani bi solist bolj učinkoval, če bi imel kaj drugega. Podobna mesta kakor:

Zve - li - čar

so za petje zelo težka; ne toliko zaradi poltonskih postopov, kolikor zaradi težkih ligatur, oziroma deklamacije, ki mora vsak zlog na težki dobi začeti in na

lahki končati. Težko bo tudi sopranom ubogati skladateljev predpis na isti strani: za ff takoj subito p v tej višini.

Skladba bo v celoti mogočno učinkovala. Če bi se instrumentirala, se navedenim nedostatkom z instrumentacijo kaj lahko odpomore, ker bi instrumentacija mestoma nekoliko raztresene ude zbrala v zaželeno celoto.

Dr. Fr. Kimovec.

† **Fran Gerbič.** Grški glasbenik Kafezijas je baje dal zaušnico svojemu učencu, ko je pel preglasno na neprimernem mestu, obenem pa tudi navodilo, naj ne išče lepote v velikosti, ampak velikost v lepoti. Ta nauk se vsiljuje večkrat človeku, ko motri naše kulturno življenje. Prav ob smrti moža, katerega spominu so namenjene te-le vrstice, se ga nisem mogel odkrižati: mislil sem na rajnikovo življenjsko pot, na naš razvoj na glasbenem polju in pa kako cenimo kulturno delo posameznih delavcev. Le preradi se oziramo na množino ali veličino in sklepamo na tej podlagi tudi, koliko da velja vsebinsko; tiho, nevsiljivo delo pri nas ne prodre. To nam dokazuje tudi Gerbičevo življenje.

Naš blagi rajnik je zagledal dan 5. oktobra l. 1840. v Cerknici na Notranjskem. Prvi in drugi razred ljudske šole je dovršil doma, tretji in četrti pa v Ljubljani. Tu je posečal še tri razrede realke, potem pa je vstopil l. 1856. na učiteljsko. Veselje do glasbe je kazal vedno. V Ljubljani se je začel takoj učiti petja in klavirja. Na učiteljsku mu je bil voditelj in učitelj Mašek. Že takrat je nastopil večkrat kot prvi tenorist v »Filharmoničnem društvu«, ki ga je vodil pokojni Nedvč. Tako pripravljen je nastopil l. 1857. učiteljsko službo v Trnovem na Notranjskem. Istotam je prevzel tudi vodstvo cerkvenega petja in orgljanje v župni cerkvi. Tako je delal v šoli in v cerkvi do l. 1865. Tedaj pa je popustil svoj delokrog i po lastnem nagonu i na prigovarjanje naklonjenih mu prijateljev ter se preselil v Prago, izobraževati se v glasbi. Vpisal se je na konservatoriju in tam je študiral od l. 1865. do 1867. solospjev in skladanje, poleg tega pa tudi klavir in pomožne panoge glasbene vede. Po završenih študijah se je posvetil opernemu petju, gledališki karijeri, ki mu je obetala poleg lavorja tudi boljši kruh. Najprvo je nastopil v češkem narodnem gledališču kot tenorist v Mozartovem »Titu« in s tem obrnil pozornost nase. Iz Prage se je čez pol leta preselil v Zagreb, kjer je bil član deželnega gledališča devet let. Naporna služba je ošibila njegovo zdravje in preselil se je za dve leti v svoj domači kraj. Ko se je okrepil, je bil sprejet kot tenorist za eno sezono na mestno gledališče v Ulmu, potem pa v Lvov, kjer je izgubil sina. S tem dogodkom mu je bila zagrenjena gledališka karijera. Prevzel je profesuro solospjeva in vodstvo moškega zbora na lvovskem konservatoriju. Tako se je povrnil nazaj v svojo pedagoško smer, iz katere je bil izšel. Za časa najbučnejše slave in pohvale je imel pač najmanj notranjega zadoščenja.

Kot tenorist v gledališču je pel mnogo težkih in obsežnih partij, nekatero večkrat. Posebej je omeniti večje opere, kakor: Beethoven, Fidelio; Bellini, Norma; Donizetti, Favorita in Lucrecija Borgia; Flotow, Marta; Gounod, Faust (v Zagrebu je pel to vlogo šestdesetkrat); Halévy, Židinja; Meyerbeer, Afričanka, Hugnotje in Robert bès; Mozart, Don Juan; Rossini, Seviljski brivec; Verdi, Aida, Ernani, Rigoletto in Trovatore